

Նոր ժամանակի կրթությունն է

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Նախաապրբենական փուլի
կազմակերպման նպատակներն ու իրականացման ուղիները

Առարկան՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Արփինե Գրիգորյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Աշտարակի Վ. Պետրոսյանի
անվան հիմնական դպրոց

Երևան 2022

Բովանդակություն

- Ներածություն
- Հետազոտական համատեքստ
- Նախաապրբենական փուլի կազմակերպման նպատակներն ու իրականացման ուղիները
- Տվյալների մշակում և վերլուծություն
- Եզրակացություն
- Գրականության ցանկ

Ներածություն

«Ասա՛ ինձ, և ես կլսեմ ցու՛յց տուր ինձ, և ես կհիշեմ, մասնակից դարձրո՛ւ, և ես կհասկանամ: »

Չինական ասացվածք

Այսօր դպրոց են գալիս երեխաներ, որոնց մի մասը նախադպրոցական հիմնարկներից են, մի մասը՝ առանց որևէ նախապատրաստվածության: Նրանք ուսման նկատմամբ, բնականաբար, ունեն տարբեր վերաբերմունք, մի մասը նույնիսկ տառաճանաչ է և կադալ ու հաշվել գիտի:

<<Այբբենարանը>> կառուցված է այնպես, որ դպրոց մտնող այդ երկու խմբի երեխաներն էլ կարողանան հետաքրքիր ու զվարթ ուսանել: Առաջին դասարանում մայրենի լեզուն մյուս բոլոր ուսումնական առարկաների շարքում առանձնահատուկ տեղ ու դեր ունի: Այն ոչ միայն ուսումնական ամենակարևոր առարկաներից մեկն է, այլև մյուս բոլոր առարկաների դասվանդման միջոցը, ուսուցման լեզուն, որը բացառիկ նշանակություն ունի ուսումնադատիրակչական տարաբնույթ աշխատանքների կազմակերպման ու կենսագործման համար:

Մայրենի լեզվի ուսուցումն ինչպես ուսուցման ամբողջ տարրական օղակում, այնպես էլ հատկապես առաջին դասարանում ունի թե կրթական ու ճանաչողա-կան և թե դաստիրակչական նպատակներ ու խնդիրներ, որովհետև այն, ինչ կիարելի է սովորեցնել մայրենի լեզվի միջոցով ու մայրենի լեզվի մեջ, հնարավոր չէ անել ուրիշ ոչ մի ձևով:

Կ. Դ. Ուշինսկու մշակած կրթադաստիրակչական աշխատանքների համակարգում բացառիկ մեծ տեղ է հատկացված մայրենի լեզվին, որը ամենամեծ մանկավարժն ու դաստիրակն է մարդու և առավել ևս երեխայի կյանքում, որը աշխարհն ընկալում է մայրենի լեզվի միջոցով և մայրենի լեզվի մեջ: Ուսումնասիրելով մայրենի լեզուն, երեխան ոչ միայն պատմական հնչյուններ է սովորում, այլև հոգևոր կյանք և ուժ է ըմպում մայրենի լեզվի մայրական կրծքից:

Լավ տիրապետել մայրենի լեզվին, նշանակում է կարողանալ օգտվել նրա հրաշալի գանձերից, այն միջոց դարձնել աշխարհը ճիշտ ճանաչելու, անընդհատ զարգանալու ու կատարելագործվելու համար: Այս առումով մայրենի լեզվի ուսուցման հարցը լուծվում է ոչ միայն բուն մայրենի լեզվի, այլև մյուս առարկաների դասերին,

հետևանք արդ հարցին պետք է անդրադառնա նաև մյուս ուսումնական առարկաների մեթոդիկաները՝ ոչ միայն միջառարկայական կապերի ապահովման, այլև բուն լեզվի, նամավոր խոսքի ուսուցման տեսակետից: Աշակերտների բառապաշարի հարստացումը, լեզվական ու արտասանական թերությունների ու սխալների հաղթահարումը և խոսք կառուցելու կարողության զարգացումը առաջին դասարանում ավանդվող բոլոր ուսումնական առարկաների դասերին ուսուցչի մտահոգության առարկան պետք է լինի:

Մայրենի լեզուն, ինչպես Կ.Դ. Ուշինսկին է ասում, ամենազարմանալի մանկավարժն է այն երեխային ամեն ինչ հեշտ ու շուտ սովորեցնում, «նա բացատրում է նրան բնությունը, ինչպես չէր կարող բացատրել ոչ մի բնախույզ, նա ծանոթացնում է նրան շրջապատող մարդկանց բնավորությանը, հասարակությանը, որի մեջ ապրում է նա, նրա պատմությանն ու ձգտումներին, ինչպես չէր կարող ծանոթացնել ոչ մի պատմաբան նա նրա առաջ բաց է անում ժողովրդական հավատալիքները, ժողովրդական բանաստեղծությունը, ինչպես չէր կարող անել ոչ մի գեղագետ. Նա, վերջապես, տալիս է այնպիսի տրամաբանական հասկացություններ ու փիլիսոփայական հայացքներ, որոնք անշուշտ չէր կարող հաղորդել ոչ մի փիլիսոփա»:

Երեխաների ուսուցումը առաջին դասարանում նպատակահարմար է իրականացնել խաղի ճանապարհով: «Ավելի շատ խաղ, ուրախություն ու զվարճանք պետք է լինի, և համեմատաբար քիչ՝ լուրջ աշխատանք, ավելի քիչ՝ պարտադրանք, շատ՝ վարժեցում» - այսպես էր գտնում պրոֆեսոր Աշոտ Տեր-Գրիգորյանը, որը մեզանում 6 տարեկանների ուսուցման առաջին գիտափորձի հեղինակն է եղել:

Բավականին երկարել է գրաճանաչության նախապատրաստական փուլը : Այն պետք է լինի շատ հազնամանալից ու տևական, քանի որ երեխաները պետք է նախապատրաստվեն ուսումնական գործընթացին թե՛ ՝ հոգեբանորեն թե՛ ՝ ֆիզիկապես և թե՛ ՝ լեզվական տեսակետից:

Այս բաժնի հիմնական նպատակը երեխաներին գրաճանաչության նախապատրաստելն է: Այբբենարանում ներկայացված թեմատիկ նկարները, նկար պատմությունները, նախադասության ու բառի ընդհանրացված գծապատկերները, խոսքի զարգացման, լեզվական վերլուծությունների ու համադրությունների, կարդալու կարողության ձևավորման հիմքն են:

<<Այբբենարանում>> հեղինակները նպատակահարմար են գտել ընտրել գրաճանաչության ուսուցումը երեք փուլերով իրակացնելու արդեն ընդունված, գիտականորեն ապացուցված ու տարիների փորձով հիմնավորված եղանակը՝

ա – նախապատրաստական կամ նախաայբբենական շրջան

բ – այբբենական կամ գրուսուցման շրջան

գ – հետայբբենական շրջան

Նախաայբբենական փուլի կազմակերպման նպատակներն ու իրականացման ուղիները

Նախաայբբենական շրջանի դասերը կառուցվում են հաշվի առնելով դպրոց նոր ուղք դրած երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները, մասնավորապես ուշադրության և հիշողության առանձնահատկությունները:

Այդ փուլում տարվող աշխատանքների հաջող կազմակերպման համար շատ կարևոր է դպրոց ընդունվող երեխայի նախապատրաստումը դպրոցական կյանքին ու կանոններին:

Դպրոցը երեխայի համար նոր աշխարհ է՝ նոր հետաքրքրություններով, հոգսերով ու տպավորություններով: Ուսուցիչն իր աշխատանքն այնպես պիտի կազմակերպի, որ առաջին օրերին երեխաների համար այդ ամենի մեջ հաճելին ավելի շատ լինի, ոգևորությունն ավելի մեծ: Առաջին օրերի ուսուցողական խնդիրները լուծելու համար այդ ոգևորությունը մեզ շատ է պետք գալու: Երեխաները պետք է զգան աշխատանքի պատասխանատվությունը: Սա շատ կարևոր նշանակություն ունի ոչ միայն այս առաջին օրերի ուսուցողական խնդիրների լուծման համար, այլև դաստիարակչական տեսակետից: Սովորելու աշխատանքի պատասխանատվությունը և դժվարությունը երեխաներն անպայման պետք է զգան, սակայն դրա հետ մեկտեղ պետք զգան, որ այդ աշխատանքն իրենց ուժերին ու կարողություններին համապատասխանում է, և ուսուցիչը դժվար պահերին միշտ իրենց հետ է, և չկա որևէ դժվարություն, որ նրանք, աշխատելու դեպքում չկարողանան հաղթահարել:

Երեխաները երկար ժամանակ չեն կարողանում կենտրոնացնել իրենց ուշադրությունը, նրանք միևնույն աշխատանքից արագ հոգնում են: Գործողությունների միապաղաղությունը ձանձրույթ է պատճառում: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է նրանց գործունեության ձևերը փոխել յուրաքանչյուր տաս-տասնհինգ րոպեն մեկ՝ դասի յուրաքանչյուր փուլում: Աշխատանքը դասի ժամանակ կազմակերպում է այնպես, որ զրույցներն ու պատմություններն ընդատվեն ակտիվ խաղերով, ֆիզիկական վարժություններով, հանելուկների գուշակումով, նկարչությամբ, երգով, պարով և այլն:

Նախաալբերենական փուլի ճիշտ կազմակերպման համար ուսուցիչը պետք է բազմակողմանի պատրաստված լինի, հաշվի առնի ուսումնական ժամանակի յուրաքանչյուր վայրկյանը, դասը տանի մի քանի պլանով՝ նկատի ունենալով թե՛ դաստիարակչական, թե՛ կրթական աշխատանքների, թե՛ խաղի ու աշխատանքի ճիշտ զուգակցմամբ:

Ուսուցիչը պետք է նկատի ունենա հետևյալ հիմնական հարցերը, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն աշակերտներին ծանոթացնելու դպրոցին:

- Աշակերտների տեղաբաշխումը՝ ըստ նրանց առողջական տվյալների ու դպրոցական առողջապահության պահանջների:
- Աշակերտների փոխադարձ ծանոթացումը, որը հնարավորություն կտա համերաշխ կոլեկտիվի ստեղծման համար:
- Դպրոցական կարգուկանոնի բացատրումը, որը պետք է ուղեկցվի համապատասխան ձևերի ցուցադրումով և երեխայի մեջ վարվեցողության կանոնը դառնա կարողություն:
- Ճիշտ նստել սովորեցնելը, որը ոչ միայն առողջապահական խնդիր է, այլև երեխաների ֆիզիկական նորմալ զարգացման և դասերին ակտիվ մասնակցելու հիմնական նախապայմաններից մեկն է:

Այս ամենը անդրադառնում է երեխաների կամքի ու բնավորության ձևավորման վրա:

Որպեսզի աշակերտներին ավելի լավ նախապատրաստես գրաճանաչության ուսուցմանը, ապա պիտի հաշվի առնես, թե որքան է զարգացած նրանց մոտ խոսքը: Խոսքի զարգացումը կարևոր նշանակություն ունի թե՛ ուսուցչի համար, որը երեխաներին նախապատրաստում է գրաճանաչության, թե՛ աշակերտների համար, որոնք պետք է լավ պատմելու կարողություն ունենան:

Առաջին դասարանի աշակերտի խոսքի զարգացման համար անհրաժեշտ երեք բաղադրիչներն են՝ բառապաշարի հարստացման, խոսքի արտահայտչականության և լավ պատմելու կարողության մշակման աշխատանքները պետք է իրականացնել միաժամանակ, իրար հետ սերտորեն կապված, դրա լավագույն միջոցը կապակցված խոսքն է:

Աշակերտի բառապաշարը իր հիմնական մասով համընկնում է գրական հայերենի համապատասխան բառամթերքի հետ, տարբերությունը միայն արտասանության ու շեշտադրության մեջ է: Ուսուցչի խնդիրը պետք է լինի ուղղել այդ բառերի արտասանությունն ու շեշտադրությունն և դրանք հիմք դարձնել երեխայի զարգացման համար:

Երեխայի խոսքում եղած առօրյա, բարբառային կամ օտար բառերն ու արտահայտություններն ուսուցիչն պետք է հետևողականորեն մաքրի՝ դրանց փոխարեն առաջադրելով գրական լեզվի համարժեքները: Յուրաքանչյուր երեխայի պատրաստվածության մակարդակն ամփոփելու համար ուսուցիչը պետք է պարզի՝

- խոսելու, հարցեր տալու, ընկերներին և ուսուցչին լսելու, հասկանալու, հանձնարարությունները կատարելու և միմյանց հետ հաղորդակցվելու ունակությունների մակարդակը;
- հայերենի հնչյունները ճիշտ արտասանելու կարողությունը;
- հնչյուններն արտասանում է որոշակի սխալներով;
- ունի կցկտուր, ցածրաձայն խոսք;
- ունի արտահայտիչ խոսք;
- ունի բանավոր կապակցված խոսք, կարողանում է վերաբարտադրել հեքիաթները, պատմվածքները;
- հարցերի օգնությամբ, նկարների շուրջ կազմում է մեկ-երկու նախադասություն;
- չունի ամբողջական նախադասություններ կազմելու կարողություն:
- նախադասությունները թողում է անավարտ:

Նախաալբերենական փուլում կարևոր է նաև տեսողության, լսողության, կինեսթետիկ զգացողության զարգացումը, որը երեխաների ճանաչողության և մտածողության զարգացման նախապայման է: Ուսուցիչը տևական վարժությունների միջոցով պետք է զարգացնի երեխաների հնչյունային լսողությունը, առանց որի հնարավոր չէ գրաճանաչության ուսուցումը:

Նախաայբբենական փուլի խնդիրներից են նաև երեխաների գրաֆիկական տեսողության զարգացումը: Նրանք կարողանան տարբերել կողմերը՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ, առարկաների ձևերը՝ կլոր, ձվաձև, քառակուսի, եռանկյունի, գծերը՝ ուղղահայաց, հորիզոնական, ուղիղ, թեք, կլոր, կետերը, տողերն ու տառամասնիկները:

Նախաայբբենական փուլում գրաֆիկական տեսողության զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունեն հաստուկ դիդակտիկ պարագաների՝ երկրաչափական ձևերի, պարզ պատկերների, գունավոր պաստառների օգտագործումը: Պարզ պատկերների գունավորման, մանրագծման ու նախագծման աշխատանքները:

Նախաայբբենական փուլի կարևոր խնդիրներից է նաև գրամտորային կինեսթեզիաների մշակումը:

«Այբբենարանի» նախաայբբենական փուլի հիմնական նպատակը գրաճանաչության համար անհրաժեշտ հիմք ստեղծելն է: Այն նյութ է տալիս բազմապիսի լեզվական, ճանաչողական ու դաստիարակչական աշխատանքների համար:

Նախաայբբենական փուլում տարվող աշխատանքները ուղղված են մեկ հիմնական նպատակի՝ երեխաներին գրաճանաչության նախապատրաստելուն: Այս փուլում տարվող աշխատանքների համակարգում առանձնահատուկ տեղ են գրավում ուսումնական հարցերը: Գրաճանաչության ուսուցման համար աշակերտները պետք է որոշակի լեզվական ու աշխարհաճանաչողական գիտելիքներ ունենան, տեսականորեն ու գործնականորեն նախապատրաստվեն կարդալու և գրելու մտավոր գործողությունների կատարմանը, որոշակի կարողություններ պետք է ձեռք բերեն այդ ուղղությամբ:

Գրաճանաչության նախաայբբենական կամ նախապատրաստական շրջանի հիմնական խնդիրները բաժանվում են 2 խմբի՝ կազմակերպչական և ուսումնական:

Կազմակերպչական խնդիրներ.

- նոր ուսումնական գործունեության ծանոթացումը,
- ուսուցչի ծանոթությունը աշակերտների հետ,
- ծանոթություն կրթական հաստատության կարգուկանոնին, դպրոցական

շենքին

- ծանոթություն երեխաների իրավունքներին ու պարտականություններին ընկերներին, ուսուցիչներին և միջավայրի մարդկանց լսելու և նրանց խոսքին բարեկիրթ արձագանքելու ունակության ձևավորումը
- գրքից և գրենական պիտույքներից օգտվելու և դրանց նկատմամբ խնամքով վերաբերվելու կանոնների յուրացումը:

Ուսումնական խնդիրներ.

- երեխաների պատրաստվածության մակարդակի ուսումնասիրում
- խոսելու, բացատրելու, հարցեր տալու, լսելու հասկանալու,
- հանձնարարությունները կատարելու, համագործակցելու և հաղորդակցվելու ունակությունների մակարդակը
- հնչյունային լսողության մակարդակը և հայերենի հնչյունները ճիշտ արտասանելու կարողությունները. բառերն արտասանում է գրական հայերենի ճիշտ շեշտադրությամբ, հնչյուններն արտասանում է որոշակի սխալներով, ունի խղճուկ, կցկտուր, ցածրաձայն
- բանավոր կապակցված խոսք կառուցելու կարողություն ունի իր տարիքին համապատասխան բառապաշար, անգիր գիտի և արտահայտիչ արտասանում է փոքրիկ բանաստեղծություններ, կարողանում է վերարտադրել ունկնդրած պատմվածքները, հեքիաթները, կարող է առաջադրված պարզ բովանդակություն ունեցող նկարների շուրջ կազմել մեկ- երկու մտքով իրար կապակցված նախադասություններ, կարողանում է առաջադրված հարցերին պատասխանել ավարտուն նախադասություններով
- խոսքի շարահյուսական կառույցը. կարողանում է կառուցել ավարտուն, պարզ նախադասություններով խոսք, խոսքը կազմված է միայն պարզ, ոչ ավարտուն նախադասություններով, կապակցված խոսքում օգտագործված նախադասությունների միջև բացակայում են տրամաբանական, պատճառահետևանքային կապերը, չունի ամբողջական նախադասություններ կառուցելու կարողություն, նախադասությունները թողնում է անավարտ և անցնում է նոր մտքի,

- գաղափար ունենան պատմության, նախադասության, բառի, վանկի, հնչյունի մասին, կարողանան դրանք օգտագործել խոսքում,
- ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունները տարբերակեն և կարողանան գունային սիմվոլի միջոցով դրանք արտահայտեն գծապատկերում,
- գիտակցեն ձայնավորի դերը վանկակազմության մեջ
- ունենան որոշակի բառապաշար և մտքերը կապակցված խոսքով ներկայացնելու կարողություն
- ունենան ներկելու, նկարելու, որոշակի գծային սահմանների մեջ հանձնարարվող գործողությունները կատարելու կարողություններ,
- կարողանան խաղալիքների և նկարների միջոցով բառերը խմբավորել ըստ ընդհանրացնող անունների / խաղալիքներ, սպասք, ծաղիկներ, մրգեր, բանջարեղեն/ և ըստ նրանց հատկանիշների / փայտից է , քաղցր է, հոտավետ է/:

Նախադասության, բառի, վանկի, միավանկ ու բազմավանկ բառերի, հնչյունի, ձայնավոր ու բաղաձայն հնչյունների, տառի, մեծատառի ու փոքրատառի և այլ լեզվական հասկացությունների մասին երեխաները գաղափար պետք է կազմեն նախաալբերանական շրջանում:

Նախաալբերանական շրջանում առաջացած խնդիրները լուծելու համար պետք է բոլոր դասերը կառուցել այնպես, որպեսզի հաշվի առնվեն դպրոց նոր ընդունված աշակերտի տարիքային առանձնահատկությունները. այդ 6 տարեկան երեխաները երկար նստել չեն կարողանում, արագ հոգնում են և չեն կարող զբաղվել միևնույն գործողությամբ: Դրա համար պետք է դասապրոցեսն այնպես կազմակերպել, որ յուրաքանչյուր փուլում աշակերտը ակտիվ լինի: Անհրաժեշտ են հետաքրքրաշարժ և խաղային պահեր. հանելուկների գուշակում, հեքիաթների պատմում, ֆիզդադար, բեմադրություններ, երգ, պար, ռիթմիկ շարժումներ:

Ի՞նչ ուղիներով է իրականացվում այդ աշխատանքները: Այս շրջանում աշակերտները յուրացնում են լեզվական մի շարք կարևոր հասկացողություններ՝ նախապատրաստվելով կարդալու և գրելու գործընթացին: Խոսք. Նախաալբերանական շրջանում յուրաքանչյուր դասի ժամին աշակերտները կառուցում են կապակցված խոսք՝ մի քանի նախադասությամբ, պատմելով համապատասխան նկարը: Ինչպես

այբուբենի նկարների, այնպես էլ հատուկ պաստառների շուրջ երեխաները ուսուցչի հարցերի օգնությամբ պատմություններ են հյուսում, վերարտադրում, ունկնդրում հեքիաթներ: Այս ընթացքում ուսուցիչը գաղափար է տալիս գծապատկերի մասին: Ուսուցիչն ասում է , որ պատմությունը կարելի գրել նույնիսկ առանց տառերը ճանաչելու: Ուսուցիչը գծում է մի ուղղանկյուն և ասում , որ ինչպիսի պատմություն էլ հորինենք կարող ենք տեղավորել այսպիսի տնակում՝

Գաղափար նախադասության մասին: Երբ արդեն երեխաները գաղափար ունեն պատմության մասին, կարողանում են վերարտադրել դասագրքի նկարները ու պաստառները, կարողանում են ինքնուրույն կառուցել կապակցված խոսք, ուսուցչի հարցերի օգնությամբ նախադասությունները պատմությունից առանձնացնելու ունակություններ պետք է մշակել: <> մեթոդի կիրառմամբ յուրաքանչյուր նկար ըստ իմաստի և բովանդակության հաջորդում է մյուսին, և կազմվում է մի ամբողջական պատմություն: Հետագայում առանձնացնելով նախադասությունը գաղափար ենք տալիս գծապատկերի մասին: Գծապատկերի սկզբում դնում ենք հոծ և բարձր գիծ, իսկ վերջում երկու կետ : Նախադասությունը սկսում ենք մեծատառով, իսկ վերջում դնում ենք վերջակետ:

Գաղափար բառի մասին. Նախադասությունը վերլուծելու և նրա բաղադրիչները դիտարկելու միջոցով աշակերտներին պետք է գաղափար տալ նաև բառի մասին, որպեսզի բառը դիտարկվի որպես նախադասության բաղադրիչ մաս, ապա որպես որևէ կոնկրետ իմաստ արտահայտող լեզվական միավոր: Բառի մասին գաղափարը նույնպես տրվում է գծապատկերի միջոցով:

<<Կենդանի բառեր>> խաղային մեթոդի կիրառումը օգնում է ամրապնդել բառ հասկացողությունը: Այն ամրապնդելուց հետո տրվում է բառի գծապատկերը նախադասության մեջ և նշում , որ իբրև բառ հանդես է գալիս նաև օժանդակ բայը, և որ յուրաքանչյուր բառ նախադասության մեջ ունի իր ուրույն տեղը:

Բառի կազմությունը:Վանկ.

Բառի մասին, որպես եզրույթ գաղափար ունենալուց հետո ուսուցչուհին ծանոթացնում է վանկին: Լավ կլինի ներկայացվող բառերը լինեն բազմավանկ, որ աշխատանքը ավելի հեշտ լինի: Նկար քարտերի միջոցով ուսուցչուհին արտասանում է բառի առաջին վանկը: Երբ բառերը արդեն կարողանում են բաժանել մասերի, որոշել քանի մասերից է կազմված, ներմուծվում է վանկ եզրույթը, ասելով , որ բառի այդ առանձին մասերին անվանում ենք վանկ: Եթե մասերի չի բաժանվում, ապա միավանկ բառ է, եթե բաժանվում է մի քանի մասերի, ապա բազմավանկ բառ է:

Գաղափար հնչյունի մասին .

Հնչյունի գաղափարը ներմուծելու համար նպատակահարմար է ներկայացնել նկար քարտերով մի շարք միավանկ բառեր, տալ դրանց գծային պատկերը: Այսպիսով գծային պատկերները կունենան տարբեր կառուցվածք: Ուսուցչուհին պետք է կենտրոնացնի բառի սկզբի և վերջի հնչյունների վրա,որի ամրապնդումից հետո աշխատանք է տարվում բառամիջի հնչյունները լսելու վրա: Երբ երեխան կարողանում է բառի մեջ լսել հնչյունները պետք է ներմուծել հնչյուն եզրույթը:

Գաղափար ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունների մասին .

Բաղաձայն և ձայնավոր հնչյունները երեխաները տարբերակում են գործնական եղանակով:Նկարների ներկայացնելուց հետո սկզբում վերլուծում են կարճ

բառերը,որոնք պարունակում են տարբեր ձայնավորներ: Երբ երեխան

համոզվում է , որ որոշ հնչյուններ երկար են հնչում,իսկ որոշ հնչյուններ` կարճ, ներմուծվում է ձայնավոր և բաղաձայն հասկացողությունները, հիմնավորելով, որ բաղաձայն հնչյունները կարճ են հնչում, իսկ ձայնավորները`

երկար:Նկար-բառի մոդելի վրա աշակերտը ցույց է տալիս հնչյունները քառակուսիների բաժանելով, իսկ ձայնավորները ներկում է կարմիր գույնով: Գրելու նախապատրաստում:

Նախաայբբենական փուլի կարևորագույն խնդիրներից է նաև գրելուն նախապատրաստել: Դրա համար անհրաժեշտ է աշակերտի մատների ֆալանգների ամրացումը, ձեռքի դաստակի մարզումը, տեսողական

հիշողության զարգացումը, տետրի մեջ կողմնորոշվելու կարողությունը, հայերենի հիմնական տառամասնիկների գրելու կարողության մշակումը, ձախից աջ գրության ապահովումը:

Հետազոտության ընթացք

Հետազոտական աշխատանք կատարելու համար ընտրել մայրենիի դասաժամերը: Աշակերտների հետաքրքրասիրությունը և ակտիվությունը շարժելու համար ընտրել ուսուցման խաղային, մտազրոհ,հաջորդական նկարաշարերի պատմում , խմբային, համագործակցային, ձևագնդի, պոպկոռն մեթոդները,որոնք նպաստում են աշակերտների աշխուժացմանը, արագ կողմնորոշմանը, կարծիքների փոխանակմանը,ինքնագարգացմանը:

Հետազոտությունը կատարել նախաայբբենական շրջանում մայրենիի գրեթե բոլոր դասաժամերին:

Առաջին շաբաթվա ընթացքում նպատակահարմար եմ գտնում կիրառել մուլտֆիլմի ցուցադրությունը, որի միջոցով կպարզեմ աշակերտներից յուրաքանչյուրի

մոտեցումը, դիտած հեքիաթին, մտապահելը, մուլտֆիլմի ազդեցությունը երեխայի տրամադրության վրա, երեխայի արձագանքը մուլտֆիլմ դիտելիս: Հեքիաթը դիտելուց հետո հարցերի միջոցով կպարզեմ, թե ով էր ուշադիր, ով էր կարողանում մինչև վերջ լսել և ով էր կարողանում ակտիվ մասնակցել քննարկմանը:

Նախաալբերենական շրջանում պատմության մասին գաղափար տալուց հետո աշակերտներին պետք է անընդհատ խոսեցնել, խոսքը զուգորդել համարժեք գործողություններով, աստիճանաբար հասնել նրան, որ աշակերտները կարողանան գրագետ և ամբողջական խոսքով արտահայտեն այն, ինչ կատարում են: Աշխատանքը շարունակել տեսանյութերը զուգակցելով նկար-պատմություններով: Ամեն դասի հիշեցնել դասը պատմելուց հետո, որ դա պատմություն է ամբողջական:

Ապա նկարների օգնությամբ պարզել՝

Ո՞ր նկարներն են համապատասխանում այս նկար - պատմությանը, նշի՞ր :

Նախադասության մասին գաղափար տալու դասաժամերին օգտագործելով <<Հաջորդական նկարաշարերի պատմում>> մեթոդը, որի կիրառման դեպքում յուրաքանչյուր նկար ըստ իմաստի և բովանդակության հաջորդում է մյուսին և կազմում է մի պատմություն: Խոսք կառուցելու, երեխաների ակտիվությունը խթանելու համար նրանց ուղղել հարցեր ցուցադրելով նկարը. <<Ի՞նչ է պատկերված նկարում>>, <<Ի՞նչ էք կարծում, ինչի՞ մասին է պատմում նկարը>>, <<Ինչպիսի՞ ավարտ կունենա մեր պատմությունը, եթե սկզբից վերաշարադրենք այն>>: Այսպիսով երեխայի խոսքն ունենում է սկիզբ, ընթացք և ավարտ:

Շարժական նկարներով կստեղծենք մի պատմություն, ամեն նկարը մի նախադասություն է արտահայտել: Աշակերտները կպատմեն նկարը, միաժամանակ շեշտը դնելով, որ այն կազմված է նախադասություններից, իսկ նախադասությունները սկսվում են մեծատառով, վերջում դրվում է վերջակետ: Ապա խաղային մեթոդով օգտագործելով նկար քարտերը կամրապնդեն :

Խաղի մեջ հարցադրումը հետևյալ բնույթն էր կրում,ի՞նչն է պակասում գծապատկերում:

Աշակերտները կարողանում են արագ կողմնորոշվել և տեղադրել վերջակետն ու մեծատառի գծիկը:

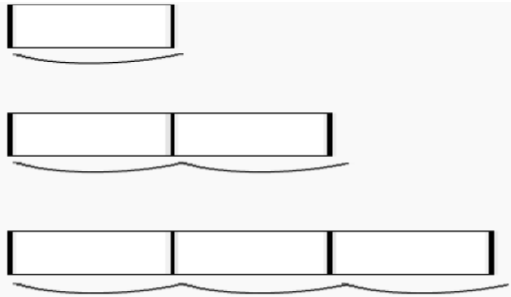
Բառի մասին գաղափար տալու ժամանակ գրատախտակին գծելով գծապատկերը ծափերի միջոցով առանձնացրել բառերը: Ներկայացնելով նախադասությունը բացատրել երեխաներին, որ իրենք են հանդես գալու բառի դերում: Կանգնելով կողք կողքի՝ յուրաքանչյուր երեխա արտաբերում է այն բառը, որով հանդես է գալիս հենց ինքը: Իբրև բառ հանդես է գալիս նաև օժանդակ բայը: Տրված է մի քաղաքային տեսարան, նկար-նախադասություններ և առարկայական նկարներ՝ հեծանիվ, լուսակիր, նկարիչ: Առաջին անգամ նկարի տակ տրվում է բառի գծապատկերը: Նկարը պատմելուց հետո պատմությունից կառանձնացնեն նախադասություններ: Բացատրել, որ նախադասության մեջ նման բաժանումները նշանակում է, քանի բառից է կազմված այդ նախադասությունը: Պատկերը նկարի տակ նշանակում է, որ մեկ բառ է: Դա բառի նշանն է, մոդելը:

Օրինակ<<Երեխան հեծանիվ է քշում>>, << Տղան անցնում է փողոցը>>, նախադասությունների բառերն ենք որոշում երեխաների միջոցով: Կկարդանք նախադասությունը և 4 աշակերտ կկանգնի ըստ բառերի քնակի՝

Ձեռքին պահելով բառի մոդուլները: <<Երեխան հեծանիվ է քշում>>: Կարդում եմ <<Տղան անցնում է փողոցը >> նախադասությունը: Չորս աշակերտ ամեն մեկը բառի մի մոդուլ է ձեռքին՝ կողք կողքի կանգնելով կազմում են նախադասությունը: Ըստ կազմված գծապատկերի մեկ անգամ ևս կհիշենք, որ նախադասությունը սկսվում է մեծատառով, վերջում դնում ենք վերջակետ: Երբ արդեն երեխաներին հասկանալի է, որ նախադասությունը կազմված է բառերից, կառանձնացնենք բառերը՝ նկարիչ՝ մեկ բառ է, հեծանիվ՝ մեկ բառ է, լուսակիր՝ մեկ բառ է: Ապա երեխաները իրենք կրերեն նախադասությունների օրինակներ և կհաշվեն, թե քանի բառից է կազմված: Հիշեցրել, որ փոքրիկ քառակուսին օլժանդակ բայն է, որ կարճ բառ է և գրվում է առանձին: Ապա դասն ավելի աշխույժ դարձնելու համար խաղալ շարքերով: Առաջին շարքը կասի նախադասություններ, երկրորդ շարքից գրատախտակին գծապատկերը կգծեն՝ ցույց տալով բառերը, երրորդ շարքը կասի նախադասությունների բառերի թիվը՝ կանգնելով ըստ բառերի հերթականության: Կրկնելով մի քանի անգամ երեխաները կվարժվեն պատմությունից առանձնացնել նախադասություններ և որոշել դրանց մեջ մտնող բառերի քանակը:

Վանկի մասին գաղափար տալու ժամանակ ծափերով բառը բաժանել մասերի: Բառի մի մասն արտասանելով հետո մյուսն արտասանում է աշակերտը: Ապա այդ նույն բառը ծափերով կարտասանեն երեխաները՝ եռավանկ, քառավանկ բառեր: Մասերով արտասանելով ծափեր և որքան ծափեր, այնքան մասից էլ կազմված է բառը: Մասերն ասելով՝ կարող ենք հարվածել նաև ձեռքերով սեղանին, որքան հարվածենք, այնքան մասերից բաղկացած էր բառը: Խմբային մեթոդի միջոցով խաղալ խաղեր որտեղ նկարը բաժանված է մասերի, միացնելով նկարի մասերն իրար, արտասանել նկարի վրայի պատկերների անունները:

Այնուհետև նկարի միջից կգտնեն մեկական միավանկ, երկվանկ, եռավանկ բառեր և կմիացնեն գծապատկերին:

Հնչյունի մասին գաղափար տալուց գրատախտակի պաստառի վրա նկարներ են իրենց բառային մոդուլով : Գրատախտակի մոտ կանչված աշակերտը բառի հնչյուններն է ցույց տալիս : Բառի մոդլը գծիկներով քառակուսիների բաժանելով ստանում ենք նրա հնչյունային պատկերը: Դասարանը բաժանել խմբերի, քարտերի վրա նկար-բառեր են բառի մոդուլով : Պահանջվում է ներկայացնել հնչյունային պատկերը: Աշակերտները բաժանելով քառակուսիների կատարել են աշխատանքը՝ ներկելով ձայնավորների վանդակները կարմիր գույն:

Եզրակացություն

Երեխաներն ամենից հեշտ լեզու են սովորում կրտսեր դպրոցական տարիքում՝ հատկապես 6 տարեկանում: Սրանից հետևում է, որ մարդու խոսքի կուլտուրան սկսվում է կազմավորվել ամենավաղ տարիքում: Դրան հաջորդում է գիտակցական շրջանը՝ դպրոցական տարիքը: Եթե աշակերտն ինչ որ բան բաց է թողել, ապա հետագայում այն դժվար կլրացնի: Մայրենի լեզուն յուրացնելու շրջան է ուսուցման տարրական օղակը: Հենց այստեղ էլ պետք է օգտագործել երեխաների այդ տարիքին հատուկ բնական լեզվամտածողությունը:

Տարրական դասարաններում պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել համապատասխան գրագիտության վրա: Իսկ հիմքը հենց առաջին դասարանն է : Արդի ժամանակներում դպրոցում պետք է ուսումնական գործընթացն այնպես կազմակերպել, որ բացահայտվեն յուրաքանչյուր դպրոցականի անհատական առանձնահատկությունները, որ նրա համար սովորելը դառնա անհատական պատասխանատվության գիտակցում, ինքնուրույն լինելը վարքագիծ: Երեխայի համար սովորելը, գիտելիքներ յուրացնելը, կարողություններ ձեռք բերելը, դրանք հետագայում կիրառելը և հմտություններ դարձնելը մտավոր մեծ ջանքեր է պահանջում մինչև այն պահը, երբ գիտելիք ստանալու և ճանաչողության հրճվանքը դառնա պահանջ: Այսպիսով հասցնել երեխաներին այն մակարդակին, որ նրանք կարողանան ճիշտ արտաբերել հնչյունները, կարողանան բանավոր կապակցված, ավարտուն խոսք կառուցել: Տարբերակեն պատմություն, նախադասություն, բառ , վանկ, հնչյուն լեզվական միավորները: Կարողանան պարզագույն գծապատկերների միջոցով ներկայացնեն դրանք: Հետաքրքրաշարժ խաղերի, բազմազան մեթոդների կիրառմամբ երեխաները հմտություն կդարձնեն պատմություն, նախադասություն, բառ, վանկ , հնչյուն լեզվական միավորների օգտործումը առօրյայում և կունենան կապակցված բանավոր խոսք:

<<Մանկավարժի համար պարտադիր է լավ այգեպանի օրինակին հետևելը>>:

Գրականություն

Ջ. Գյուլամիրյան «Հայոց լեզվի տարրական ուսուցման մեթոդիկա»,
Զանգակ 2006թ.

Тихеева Е. И. «Развитие детей» М – 1981г

Карпова С. Н. Труве И. «Психология речевого развития ребенка» изд- Рос-ун 1987г

Վ. Սարգսյան «Այբբենարան»

Ա. Պետրոսյան «Մեթոդական ձեռնարկ»

Ա.Ե. Տեր –Գրիգորյան “Վեց տարեկան երեխաները դպրոցում”, Երևան-Լույս”, 1986թ.

Ա. Քյուրքյան , Լ. Տեր- Գրիգորյան Ուսուցիչի ձեռնարկ «Վեց տարեկան երեխաների ուսուցման առանձնահատկությունները»: